

HADİSLERİN KUR'AN'A ARZI

- 1- Her şeyin en sonunda dönüp dolaşıp teste tabi tutulacağı bir mihenk bulunmaz ise birtakım şeylerin doğru veya yanlış olduğunu anlamak mümkün olmaz. Din namına varit olan veya söylenecek olan her şeyin kıymet-i harbiyesinin takdir olunacağı son ve tartışmasız “mutlak merci” Kur'an-ı Kerim'dir. Allah Teâlâ'nın çeşitli ayetlerde beyan ettiği gibi Kur'an'ın koruyup kollayıcılık (muheymin) vasfı bunu icap ettirmektedir: “Allah (O)dur ki hak olarak kitabı ve (hukuk ve adalet için) ölçüyü indirdi...”; “Andolsun, biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber kitabı ve (adalet) ölçü(sün)ü indirdik...”
- 2- Kur'an'a bu özelliği kazandıran, birinci kaynak olması yanında beşeri şartlar açısından mutevatir olmasıdır. Bu hususiyet onu kesin doğru kıldığından, kendisi dışındaki her şey bu vasıfları taşımadığından kitaba arz edilecektir. Çünkü o değişmez ve kesin bir bütündür: “Rabbinin sözü doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirecek kimse yoktur. O işitendir, bilendir.”
- 3- Muheyminlik vasfını bizlere tebliğ eden insan da ona tabi olmuş, Kur'an'ın belirlediği istikamette yürümüştür. Çünkü bu kaynak tarafından, “Rabbinden sana vahyolunana uy!”; “Sana vahyolunana tabi ol!” emirlerine muhatap olmuş, kendisi de bunu, “Ben, sadece bana vahyolunana uyuyorum.”; “Ben ancak rabbimden bana vahyolunana uyuyorum.” diyerek deklare etmişti.
- 4- Bu deklare sebebiyle, Kur'an'ı temel alan ve onun yönetmeliği durumundaki hadislerle ümmete yön vermeye gayret eden, “temel ilkelere uygun kanunlaştırma tasarrufunda” bulunan ve Kur'an'la uyumlu olduğunu ifade eden Hz. Peygamber'in kitaba muhalif davranması düşünülemez. Ayrıca onun dinin getirdiklerini açıklaması herhangi bir insanın açıklaması gibi sıradan bir beyan değildir, “Vahy ile teyit edilmiştir.”
- 5- Bir başka açıdan, hadis ve sünnet Kur'an'ın hayata yansımalarıdır. Onun özellikleri hadis ve sünnete de yansır. Bu sebeple Saîd b. Cubeyr'in (95/713), “Bana usulüne uygun olarak ulaşan hiçbir hadis yoktur ki onu doğrulayan bir ayeti Kur'an-ı Kerim'de bulmuş olmayayım.” sözü ile Evzâ'nin (157/774), “Sana Rasulullah'tan bir hadis geldiğinde, sakın ola onun aksine bir şey söyleme. Çünkü Hz. Peygamber Allah Teâlâ'dan alıp tebliğ ediyordu.” ifadesi bu açıdan yerindedir.
Mademki sünnet Kur'an'la bir bütün oluşturmaktadır, bu durumda, “Hz. Peygamber'in hadislerini anlamak için önce Kur'an-ı Kerim'e müracaat etmek” zorundayız. Bu müracaatımızda da hadisin Kur'an'a tam muvafakat etmesini ararız. Çünkü kitap tartışmasız doğru olarak önümüzdedir, hadisin ise bu yönü eksiktir. Dolayısıyla yönetmeliğin yasaya aykırı hükümleri nasıl geçerli oluyorsa, Kur'an'a aykırı hadisler de geçerli olmayacaktır.
- 6- Bununla birlikte bizler, Kur'an rivayetlerin kendisine kıyaslanacağı son makamdır derken, hadislerin getirdiği her şeyin Kur'an'da bulunması gerektiğini anlamıyoruz. Zaten buna imkân da yoktur. Aslolan, “Kur'an'dan bir asla dayanması ve ona muvafık olması”dır. İbn Hazm (456/1064) bu hususu güzel teyit eder ve sahih bir haber kesinlikle Kur'an'a muhalif olmaz, her haber şeriattır, der. Hadis ya Kur'an'da olan bir hususa ilave bir durum ihtiva eder, ya ona matuftur ya da Kur'an'da zikredilen bir hususu tefsir eder veyahut da Kur'an'da zikredilen bir şeyden müstesnadır. Bunların dışında bir hâl olmaz, diye de ekler. Bu sebeple hadisin/sünnetin getirdikleri Kur'an mihverlidir.

- 7- Kur'an-hadis mutabakatı aranırken dikkat edilecek hususlar
- 8- Arzın sadece Kur'an'a mı yapılacağı sorunu
- 9- Hadislerin Kur'an'a arzına misaller